

KOLOSVÁRI KÖZLÖNY.

Megjelenik e lap hetenkint kétszer „ERDÉLYI MUZEUM” czimű melléklettel.
Előfizetési ára helyben házhoz hordva, valamint vidéken negyedévre 3 ft. félre 6 ft. pp.
A hirdetések négyezer hasábozott sorának ára 4 kr. pp.

Előfizetni lehet vidéken bérmentesen minden cs. k. postahivatalnál, helyben a kiadónál magyartól 322 sz. a. kihez minden a lap anyagi ügyeit illetők iránt egyedül lehet fordulni. A szerkesztőhöz csak a beltartalmára tartozók intézendők. Nem bérmentes leveleket csak rendes levelezőkől fogadunk el.

Tartalom: Kegyelmezettek névsora. Erdélyi vasút III. A Muzem és gr. Mikó adománya. A színház belső viszonyairól. Hírek. Nemzeti színház. Csörgőtyű. Pest. Bécs. Külföld. Börze folyam. Hirdetések.

Ő cs. kir. Apostoli Felsége f. é. apr. 3-n kelt legf. kézírata által az alább nevezett, a hadi törvényszékek által Magyarországon várfogságra ítélt foglyoknak u. m.

Albrichsfeldi Albrich Károly, Benkő Rudolf, Bersényi Lénárd, Birsy József, Brunner más-kép Kutassi Pál, Clementis Gábor, Czipik János, Császár Lajos, Domján Sámuel, Dom-sits Antal, Duschek Ferenc, Dunka János, Eötvös Tamás, Fábán Dániel, Földy János, Frank Károly, Friewisz Ferenc, Galvagni Caesar, Groszschmidt Imre, Hatzel Márton, Hajdu Lajos, Hauszer Károly, Herkalovics András, Horváth Ferenc, Jaszvitz Ferenc, Jakab Mihály, Iszetzkeskul János, Jonak József, Könyves-Tóth Mihály, Komáromy József és Lajos, Krausz Károly, Keresztes Lajos, Kiss Ferenc, Kellik Ferenc, Korponay János, Kompoit August, gr. Kun Got-hárd, báró Leutsch Albert, gr. Laszberg Károly, báró Luzsényszky Pál, Lilienbach Lill Adolf, Lukács Dénes, Madocsányi Pál, Mayer Henrik, Molnár Károly, Mukich Aurél, Nagy Lajos, Nyeregjáró János, Philipovszky Tamás, Podosky Péter, Pollak Vilmos, Puchly János, Soupper August, Szabó Adam, Scheinert Ferdinand, Schwendtner Mihály, Tóth András, wolfenau Wolf Adolf, ehrenreui Weisz János, Ziehrer József és Zsámbokrét Jánosnak

büntetésidejük hátralévő részét legkegyelmesebben elengedni méltóztatott.

Erdélyi vasút. III. *)

1,886,328 pft évi jövedelem lenne körülbelül szükséges, hogy a tervezett kolozsvár-brassói vasút építési költségeinek 5%-es kamatja fedezve legyen. Képes e ezen útvonalnak mostani és hozzátehetjük: a vasút megnyílásával rögtön bekövetkezendő forgalma e jövedelmet meghozni? Erre biztosan felelni megint nehéz, és az olvasónak mint a vállalkozóknak, csak a probabilitások számtani eredményével kell megelégedniük.

Személy- és áru-szállítás levén a bevételek forrása, tudni kellene ezeknek mostani, bár hozzávetőleges forgalmát. Azonban az utasok mostani számát a vasúttal előállandókéval még összehasonlítani sem lehet, s bátran merjük azt más példák után a tervelő szerint egyáltalában napenként 100-ra tenni minden mföldre. Mert ne feledjük, hogy a vasúti közlekedés megnyílásával s annak okvetlen föltevésével, hogy Bécsből vagy Németországból Erdélyen keresztül csak egy és nem két vonal fog vezetni keletnek a mostani négy öt helyett: minden személyforgalom ezen egy vonalban fog egyesülni. Száz útas tehát éppen nem sok egy mföldre, s ennek díját menet 10 kr s jövet is annyira téve: 1 mf bevétele 2000 kr = 33 ft 20 kr s az egész vonalé 2364 fto s egy évnél 360 napján 841,148 fto fog gyümölcsözni.

A teherforgalomról már több adatokkal bírnak, melyeket a kolozsvári iparkamara szolgáltatott. Ezek szerint Kolozsvárról Nagy-Várad-féle évenként kimegy 20,000 darab vágómarha = 80,000 mázsa; gyapjú 6000 m., épület- és eszközfa 100,000 m., gubacs 10,000 m. (néhányek állítása szerint 30,000 is); hamuszir 2,000 m., rongy 4,000 m., gyertya és fagyú 1,000., méz és viasz 4,000 m., bundás és kopasz bőr 3,000 m. Összesen 210,000 mázsa.

Ellenben N. Váradról bejö kénit- és anyag-fűszerárakban 100,000 m., liszt 20,200 m., olaj 4,000 m., repezemag 6,000 m., dohány 10,000 m.; összesen 128,000 m., az előbbivel együtt 338,000 mázsa; melynek minként 1 1/2 xrra téve szállítási árát, az átlagosan 25 mnyi vonalra mindössze 210,624 pftot hozand be. Ehez adandó Thordától Eledre évenként 50,000 m. só, 21 mföldre 26,250 fttal.

*) Előbbi számunk ily czimű czikkében a többek közt hibásan van nyomva, s zálas gerendák vánkós gerendák helyett, és útvonal fogalma u. vonal forgalma helyett.

M. Ujvárról Portusig 20,000 m. só csak fele áron szállítva = 17,433 ft.; Hadrévtől N. Váradig 20,000 üveg borviz, mintegy 5,000 m. = 27 mföldre 3375 ft. Ezekhez adandó Brassónak szállítása Pest-féle, melyet Kolozsvár forgalmával összehasonlítva 500,000 mázsánál kevesebbre tenni nem lehet, *) a Pestét sem Brassóba 200,000 mázsánál kevesebbre, mely két összeg 71 mfre 1,242,599 fto; hasonlólag Szebennek forgalmát Pesttel 300,000 mázsát 54 mfre 405,000 fra téve, mindezen részletes összegek együtt 2,746,429 fto tennének.

Ezen 2,746,429 ft. volna a brutto jövedelem, mibe a rövid és közbeeső szállítóké nincs beszámítva, holott az az útazási kedv és kereskedés növekedtével, mindinkább fogja a vállalat jövedelmét öregbíteni, tekintve a mostani szállítás és utazás drágaságát és idővesztettségét, miszerint most a rendes szállítási ára egy mázsa tehernek Kolozsvártól Brassóig 2 f. 24 kr., a mi vasuton 1 pftnál többre nem rúgna s a mellett azt egészen biztosá tenné, másfelől az utazás olcsóságát és kényelmességét még nagyobb arányban növelné. Ezen rovatra is lehetne bátran 34,000 pftnyi minimumot számítani, miszerint az egész brutto jövedelem 2,800,000 fto tenne. Vonjuk már ki ezen összegből az üzlet költségeit.

Tekintve hazánkban a tüzelő szereknek még aránylagos olcsóságát, hogy azoknak árát a gőzmozdonyok szükségletei nem növelni, hanem számoss, még eredeti szűzességük homályában pihenő, kö- és barnaszén-telepeink napfényre hozásával lehetőleg le fogják szállítani: a napi üzlet költségét egy személy- s egy tehervonat után mföldenként 8- illetőleg 16 fra, az egész vonalét 2272 fra s így egész éven át 857,928 fra lehet tenni; ehez még 40,000 ft igazgatási költséget adván, s e két összeget a brutto jövedelemből levonván, tiszta jövedelemnek 1,902,072 ft maradna, a mi a beruházott 37,726,560 tőke 5%-es kamatját 1,886,328 fto elég bőven fedezné.

Ezen adatokból tehát, akár milyen hiányosok is, kitűnik az, hogy egy Erdély minden fontosabb érdekeit lehetőleg kiengesztelő vasút létesülésének mindjárt kezdetlen biztosítandja azon illő jövedelmet, melyre nagy tökéek számíthatnak.

Honnan kell e tetemes töké elővárakozolni és micsoda más kérdések lesznek még itt megfontolandók; ezt most azért mellőzzük, hogy egy kis tért nyerhessünk a brassói iparkamara elnöke Mager Károly urnak a Siebenb. Bote által megismertetett vasúttervének.

Mager úr tervét, miszerint a hazánkon keresztül nyugotot a távol kelettel összekötő vasútvonalat hazánk déli szélén Temesvár-Szeben-Brassó felé javasolja a m. kormány-nak vezetetteti: mind birodalmi, mind szűkebb hazai közgazdaszatunk tekintetében ártalmasnak, kis hazánk nagyobb részére nézve ellenséges indulatunak, egy szóval: hazafiatlannak nevezők.

Előre óvakodunk minden félreértés ellen. Nehogy valaki azt gondolja, hogy mi eldöntő momentumnak tekintjük a hazafiságot válsalatokban, melyeknek indoka a haszonvágy, célja a nyereség. Sőt ellenkezőleg, gyanakodva tekintenénk olyakra, mely a hazafiságot tüznél lobogójára, mert ekkor a számos példák nyomán legelőbb is ámitást sejtünk. Azonban a hazafiság még sem egészen elvetendő momentum még az ipari válsalatokban is. Ha ez bennök rejlik: állandóságuk nagyobb, mert ez által bizonyos magasabb kenetet nyernek, mivel az ellenkezők nem dicsekedhetnek. Hazafias vállalatnak már azt mernők nevezni, mely az egész haza érdekének szolgál, tehát a közjólétet, minden kirekesztés nélkül, mozdítja elő. Ki ta-

*) A brassói iparkamara szokásos circumspectioval mellőzte kereskedési forgalmát kimutatni a m. ministeriumhoz beadott emlékiratában. Hanem titokban tartott adatokra ott fen alkalmasint nem adnak semmit.

gadhatná meg például a Tiszaszabályozás roppant vállalatától a hazafiaság címét? Ilyen tekinteteket azonban mi a b. i. kamará elnökétől nem követelünk, s ha csupán lakóvárosának érdekeiből indul ki, el is nézzük szűkkeblűségét, hanem méltán tudunk azon megbotránkozni, hogy ő vasúttérvt mind csak Német- és Törökország- s legfeljebb Bécs érdekeivel indokolja, nem gondolván meg, hogy Németország, Törökország, Poroszország s a többi ország Auszriának évenként 100 milliót föltulhaladó deficitet okoz s ezt nekünk kell megfizetni. Amde honnan fizessük, ha M. ur tanácsa szerint azon egyetlen eszköz, mely az ország közjólétét nagy arányokban volna képes előmozdítani, oly módon fog alkalmaztatni, hogy annak csak a régi szászföld néhány pontocskája vegye kirekesztő hasznát, aztán, persze, Deutschland und die Türkei! Igen, csak néhány pontocskája; mert a M. úr tervelte vonaltól érintett vidéknek nem igen van több fejlődési képessége és távol megy el attól, mely azzal kitűnő mértékben bír; az ottani olcsó közlekedés szükségének pedig azon pontig, hol a kolozsvár-brassói vasútvonal M. ur tervével találkozik, eléggé meg fog felelni a Marosnak már nem halasztható és éppen nem is nehéz szabályozása s gőzhajózásra alkalmassá tétele. A status gazdasági érdekével tehát, mely a haza számos vidékeiben alvó termő erőf fölébresztését kívánja sőt sürgetőn követeli, ellenkezésben áll M. úr vasútterve.

Ugyan ezt lehet mondani az állam köz-igazgatási érdekéről is. E felett már éppen kár szót vesztegetni. Elég csak rámutatni, hogy Szeben az ország szélén fekszik s az onnan, M. ur szerint tova menő vasút nem bé az országba, hanem abból mindkét irányban csak ki vezetne. Hogy pedig politikai és igazgatási tekintetben a vasút még fontosabb, mint kereskedelmi tekintetben, arra a kormányok nem szorultak, hogy mi figyelmeztessük.

Figyelmet érdemel még a stratégiai tekintet is. Ebbe mélyen ereszkedniünk praesumtio nélkül tán nem is lehetne. De nem is fogjuk magunk, hanem szakértők véleményét érteni. Háboruban a sikert, mondják, a szám- és mozdulatok gyorsaságának kombinált hatása szíli. Apró, szétosztott erőlködések helyett, a mozgóvá tett nagy tömegek egyesített hatását egy-egy főpontra vetni, ebből áll minden védő és támadó hadi műveletek mechanizmusa. E végre a vasúttak hasonlíthatlan eszközök: egy nap alatt 50 mfldre lehet szállítani 50,000 embert. De a vasúttak menete nem közönyös. Ha a határszél hosszán mennek el, a támadó ellenségnek legelső feladása lesz, a vonalat elmet-szeni, hogy a közlekedést megszüntesse, s ha a megtámadott ily hosszú vonalat védelmezni akarna, éppen tönkre tenné magát. Amde az ország közepét lehetőleg hasító vonalhoz egy határszélről sem oly könnyen juthat az ellenség: hamar illő fogadásra találna; sőt, mivel mai időben afféle hír nélküli támadások nem történhetnek: mielőtt az ellenség is betörhetne, a védelmet nélkülözhető pontokról a vasúton egyesített tömegek erőket még elég korán lehetne vetni a

fenyegető pontra. Ha Muszkaország déli határain Odessától Sebastopolig vasút volt volna is készen, annak semmi hasznát sem vehette volna a muszka hadsereg, mert a szövetségesek legislegelőben is ezen közlekedési eszközt igyekeztek volna szétrombolni. Ellenben, ha Pétervárt Moszkautól Perekopig van egy vasút, akkor hihetőleg nem Párisban fogták megkötni a békét, mit az Isten sokáig tartson meg! Nomár a Temesvár-Szeben-Brassóba vivő vasút, minő stratégiai előnyt nyújt Austriának? Semmit; már csak azért sem, mert Austria ez oldalról semmi támadásnak nincs kitéve; ellenben nagyon is ki van annak téve keleti határain, mint a legújabb idő története is bizonyítja. E határokhöz kell tehát közelíteni az erdélyi vasútvonalnak, hogy a stratégia kívánatainak is megfelelhessen. Azt hisszük, e rövid észrevételekből is elég világosan kitűnik, hogy a M. úr által tervelt vasútvonal sem az áldadalom, sem a haza érdekeinek meg nem felel. De ha megfelelné is, két hatalmas ellensége van, melyek közül, ha egyik jókedéből hátrálna is, a másik bizonyára nyakán maradna. Ezek a Belgrád-, Stambul-, vagy az Orsova-, Bukarest-, Galacz közti vasútvonalak. Ugy látszik, egyik minden esetre létre jó, s így Erdélyben csak egy vonal lehetséges: a Kolozsvár-Brassó közötti.

A Múzeum és gróf Mikó adománya.

Nincsen, nem lehet oly magyar kebel, melyet hazafiúi öröm ne töltene be ama hír vételére, hogy gr. Mikó Imre az erdélyi Múzeum s ezzel egybekötendő tudományos társulat megalapítása tekintetéből gyönyörű kertyét, a rajta levő izlésteljes, s a nagy czélhoz egészen méltó épületeivel szeretett nemzetének ajándékozta! Az adomány nagy, nagy mint a nemes gróf hazafisága, szép mint az adományozó hazafi törekvése, nemzeti tekintetben oly fontos, mint üdvös, mily megbecsülhetlen a személyiség, mely ezen 20,000 pfnyit áldozattal gyarapítja a nemzeti kincset.

Az ige, a mely évtizedeken át foglaltatá az erdélyi magyar nemzet figyelmét testté válik, a tűzhely, melyen a nemzeti művelődés szent tüze fog lángolni, készen, távra lesz. Az adományozó nemes keblébe, például meg egy elől a nemzeti fejlődés ösvényein, a nemzet többi egyének a sor, követni a nemes gróftól úgy a mint kinek-kinek ereje, tehetsége kiszabja. E lángoló tűzhely körébe gyülekezni, melegétől a nemzet ügyeiben áthevülni, világtól a teendők iránt felvilágosulni, egy lángtól hevülni, ugyanazon érzelmeket szívní be, módjában fog állani minden hazafinak, a ki előtt a nemzeti élet kedves, a ki akár anyagi, akár szellemi vagyonával a nemzet közbizárára befolyt kíván.

Nem akarjuk fejtegetni azt, hogy a mely nemzet történelmi múltját méltányolni nem tudja, annak jövőjéhez nagy igényei nem lehetnek, mert hiszen a múlt szülője a jelennek, s a jelen anyja a jövőnek; a múltat tisztelni kell a jelenért, s a jelen felhasználni a jövőért; de azt bátran állíthatjuk, hogy nemzetünk jobbja a múlt emlékeivel egyetemben, kegyelettel viseltettek, s azt a maradék számára megvédeni kívánták. Az erdélyi magyar nemzet a már megalapítottak mondható Múzeumot multja palleduma gyanánt tekintheti és csak akarhat kell, hogy benne jelene s hazája gazdag természeti kincsei is méltó helyet foglaljanak el. Minő magasztos csak elgondolni is, hogy a mit nemzetünk átélt, a mi hazája földét gazdagítja, együtt, fedél alatt foglal helyet! Es mily jól esik a hazafiúi kebelnek azt tudni, hogy azon egyén, a ki ily kincs birhatását lehetővé teszi, azon nemzet gyermeke, a melyhez tartozni, minden magyarnak nemes büszkesége.

Soha egy pillanatig se tartoztunk azok közé, a kik a nemzet rétegeinek jelentőségét megmérni, s mindeniket saját súlya, erkölcsi és nemzeti értéke szerint méltányolni vagy nem tudták vagy nem akarták. Az aristocratiát, mint a nemzetiség alapját és szivgyökereinek a földirtoknak főképviseletét, mint a mely a nemzet multját anynyi fényes nevekkel díszítette, mint a mely a k. trón környezése által a haza ügyeire hatalmas befolyást gyakorolt és gyakorol, mint a mely nagyobb vagyonosságánál fogva most és ezutánra is hivatva van, a nemzeti fejlődést előmozdítani, az ily aristocratiát mindig nagybecsülendőnek véltük, s ha látjuk, hogy a nemzeti ügy egyik legfontosabbika — a Múzeum most is ezen rétegből válik ki s lesz a nemzet birtokává, csak a tisztelet hódolással kell üdvözlünk.

Az ismeret, a tudomány azon hatalmas kincs, melynek birtoka legtöbb esetben pótolja azon a-

nyagi jókat, melyeket a Gondviselés szűk kezekkel mért ki.

A szellemi erő minden körülmények közt hatalmas tényező az anyagnál, mondhatnánk ez csak szolgálja amannak. Eppen ezért, a ki nemzete szellemi erejét gyarapítja, arról bizton elmondhatni, hogy a nemzetélet organismusát átlátja, fejlődésének, erősülésének útát nyit, hogy a dolog útjére tappable. Az erdélyi Múzeum s ezzel összekötendő tudományos társulat megalapítása, mint nemzetünk szellemi erejének vehiculuma, nyilvános jelét adja annak, hogy az adományozó nemes gróf a nemzet ügyét éppen a derekán karolta fel erős szellemi karjaival, s ki volna, a ki a Gondviselés újját ne látna abban, hogy nemzetünk éppen most bír legbecsesb fia között egy ily közszellemű nemes hazafit.

Erdély nincs szűkében oly intézeteknek, a melyek a művelődés előcsarnokába bevezetik az embert, a honnan bizonyos világosodás szivárog szét a honpolgárok rétegeibe; de hiányzott eddigleg oly intézet, a mely a nemzeti élet fejlődését ápolja, a mely a haza szellemi erőit, mint az üveglencse a világosságot, egy pontra egyesítse, a mely a nemzet multjának védője, jelenének irányítója, jövőjének záloga legyen. E szükség átlón látva, s a ki átlátta, a Gondviselés oly kegyeltje, hogy fejében messzelátó észszel, szívében lángoló nemzet-szeretettel és jóindulattal, kezében vagyonnal, anyagi erővel; nemzete előtt közszerepléssel a felség és m. kormányra előtt tekintélyvel bír a nagyszerű czél életbeéléstetésére.

Hazánkfi belátását és józan észét látszanánk kétségbe vonni, ha e nagyszerű adomány horderejét és nemzetügyi fontosságát hosszason taglalnók. Csak azt mondjuk, azon ügynek, a melynek a nemzetiség minden factorait átlátó ész és felkaró a karát ekkora áldozatot hoz, mindenesetre fontosnak kell lenni. S ha feltennők, hogy Erdély gyermekeinek jó akarata, hazafisága a megalapítottak mondható ugyan, de a most-születés gyengeségével bíró ügyet életerőssé nem fejtendi, akkor nemzetünk életrevalóságát hoznók kétségbe; akkor valóban azt állíthatók, hogy Erdélynek nincsenek édes, hanem csak mostoha gyermekei...

De mi ily gondlattal vesződni csak egy rövid percig sem akarunk. Tudjuk ugyan, hogy a jelen mindenkire bizonyos súllyal nehezklik, tudjuk, hogy megfogytoktunk vagyonban és számban, de nem a nemes, a nemzeti ügy iránti lelkesedésben; és még elég nagy számban vagyunk arra, hogy fellelkesülünk által a nemzetiség palladiumát erős, maradandó alapokra felépítsük. Oly birodalom m. kormányától, minő az ausztriai, melynek védszámjai alatt annyi különböző nemzetiség van egyesülve, egyik vagy másik nemzetiség ügyében kezdeményezést várni méltánytalan igény volna; elég az, ha jóakarólag szabad tért hagy a birodalmi kappes hátrányára nem törekvő önmozgalmaknak. Álljuk meg tehát hazafiak e szabad tért; tegyük magunkért, gyermekeinkért, később unokáinkért.

De mit? Mindenekelőtt gyülekezzünk, kik tehetjük, személyileg, a nemes adományozó gróftól mintzont körébe; tolmácsoljuk a nemzet háláját, gondolkozunk, tájékozunk magunkat a tovább teendők. Észt vagy fillért, vagy mindenikét tartsa minden hazafi készen, hogy általa a haza iránti tartozása egy részét leróhassa. A ki különben cselekszik, nem fia azon hazának, nem gyermeke azon nemzetnek, a melynek egy gr. Mikó, gr. Eszterházi, a gr. Kemények, gr. Gyulai édes, gyöngöden szerető fia.

Berde Áron.

Kolozsvárt apr. 3-án. Miután a színészet ügyét Europa civilizált nemzetei sajátjukká tették, a magyar nemzet is dicséretes áldozataival honfiai kötelessége egyikének tűzte ki, annak megalapítását. — E szent ösztön, hogy Erdély lelkes fia keblében is feltört, mutatják részvevő intézkedése, melylyel a két hazában elsősk lettek nemzeti színházuk fölépítésében, s a mai napig működő társulat fentartásában. — Meggyőződés, hogy kis honunk föltámadott hírlapja, a mely a nemzet újra ébredésének egyik jele, keresni fogja az alkalmat színészetünk érdekeinek hasábjain helyet adni; s ez, párosulva azon ismeret- és tapasztalatokkal, melyeket mint színész magamnak szereztem, kötelességemé tették, ez intézet néhány belsőbb viszonyairal megismertetni azokat, kik föladatakult tűzték ki, annak fentartását eszközölni. — Tekintjük tehát meg először magát az épület körülményeit:

Színházunk — legezéltíránytalannab felosztása, azon szomorú következtetés szüli, miszerint nagyszerűsége elkerülhetlen, s majd nemfedezhető napi költséggel teszi az előadást lehetővé, akkor, midőn a legjobb esetbeni bevétele oly kevés, miszerint egy héteni két gyér közönség veszteséget nem fedezheti; 2 ft 2 ft 30 kr ár mellett oly páholy, melybe 6 — 8 — néző kényelmesen megfér 45 áll az igazgatóság rendelkezése alatt. Legjobb esetben tehát bevehetni:

16 felső-páholy	2 ft —	32 pft
16 közép "	2 " 30 kr.	40 "
13 alsó "	2 " —	26 "
70 zártscin "	— 30 kr.	25 "
300 földszin "	— 20 kr.	100 "
300 karzat "	— 10 kr.	50 "

összesen 277 pft.

De ily bevételt a színház története évenként csak is egy két esetet mutat föl. — Rendes nagy jövedelmek 235 ftig tehetők. — Naponkénti elkerülhetlen költségek —

Kóroda	—	24 kr.
Világítás	18 ft	" "
Zene	14 "	" "
Színlap	13 "	30 kr.
Házmester, jegyszede	1	16 "
Örök	2	" "
Kellékek és színlap ragasztás	1	10 "

összesen 52 ft. 20 kr.

Szombat és vasárnapokat kivéve, a többi előadások bérletben a költséget ritkán fedezik — van pedig jelenleg 18 előadásra 430 pft előfizetés — esik ebből egy napra mintegy 25 pft — tehát egy héten három deficit — potlék 82 pft — szombati bérlet-szinet és vasárnap legjobb esetben hehozhat tisztán 280 pft — egy hónapra tehát 1120 pft. — Ebből a tagok és gépészek 1400 pft havi díja és 340 pft deficit pótolandó.

Ehez még hozzájárul az új darabok megszerzése és kiállítási költsége, például Vahot Imre Huszár csinyje 60 vagy leengedéssel 40 pft, kiállítás 34 pft, tehát a napi költséggel 146 ft, s volt rá husvét másod napján, (tehát a legjobb nap) 239 ft 40 kr, marad 93 ft 40 kr. — Ezek jövedelmei és kiadásai a színháznak, kisebb városoknak, mint Váshárhely — tánczterem szinpadá alakitva — fele költséggel 300 pftot jövedelmek — a mi itt lehetetlen. — Nezzük a közönséget.

Közönségre rendesen új darabok adatásával számíthatni, azonban mint fent megmutattam a legjobb új darab megszerzésével, mely annyi költséggel kerül színre, élete legszerencsésebb esetben egy évbe 4 előadást érhet, mert közönsége csaknem egy, tehát ha pártfogás ösztöne nem vezeti színházba a közönséget, az egyszer látott darab vesztí vonzó erejét; az újak kiállításai fölemészti a jövedelmet. De betanulások is lehetetlen, s nincs is, mert mi a pesti szinpadon előadást nyert, a szinpartól választmány nem késett megszerezni. Legfőbb részvételt mutat föl a jövedelmek szerint, az alsó s közé-páholy és a karzat közönsége, s rá mondhatjuk, az intézet fentartását ezek gédelgetik.

Lássuk tovább a társaságot.

A személyzet havi díja 1400 pft — tehát annyi — mennyit a színház merész számítással fedezhet (ha járja a közönség) szerkezetére nézve bátran elmondhatom a legjobb vidéki társulat. Hasonlítsuk össze Arad-Pécs-s a Győrökkel s nézzük meg, melyik mutathat föl több jobbat vagy csak annyit is, mint intézetünk derék egyénéi? — Mind a mellett is a közönség gyengeségről panaszo, s fölfrissítést ohajt *) — A kimutatott bevételek s csak számításban fölszámított jövedelmek sem képesek egy nagyobb színház terheit fedezni. — A költség levonhatlan; a bementi díj, a régi csekélyesség; a színészi fizetések a drágasággal aránylag emelkedtek, és így az intézet megbuktatása nélkül a személyzetet emelni alig lehet. — De ha kell és lehet; honnan? A pesti színház jeles tagjait nem bocsátja — de nem is kívánkoznak — mert azt a fizetést mi meg nem adhatjuk. Vidékről, kit? A két Komáromy, Molnár, Hegedűs, Bersényi, s ezekhez még alig egy pár kit említhetünk. Nők közül: Felekine, (Szath Latkocziné, ki szini pályájáról lemondott) kiket ajánlhatnánk, s ezek is elkötelezettjei egy lelkes közönségnek, mely kedveltjeit szintén őrzi.

Hogy tehát nemzeti intézetünk magát fentartassa, nem látok más útát, mint a hon lelkesebbjei áldozatkészsége- és pártolásra hivatkozni — mely nélkül élete kin, hosszú betegség — s végre szomorú halál.

Haray Viktor.

H I R E K.

— Nem sokára a tavasz üdítő lége mindent kicsal a szabadba. Egy pontra bátorokodunk figyelmeztetni a szabad lég élvezőit, honnan oly gyönyörű kép tárul föl a szem előtt, hogy képzelet

*) Erre nézve mi is, kik a honiakon kívül Bécs, Dresda, Berlin, München, Páris, Veleuce színházait s más apróbbakat láttunk, ösztönten elmondhatjuk, hogy mi itt Kolozsváron a Gyulai úr vezetése alatt színész-társasággal jól megelégedhetünk, — s nem lehet tőle ama bizonygatóteltünket megtagadni, hogy mióta a vállalat élére állott, mind a darabok választásában nagy ügyességet, mind az előadásokban az előbbi korszakot jóval felülmúló tükrölytrékvést tanusított s nem egyszer egész megelégedéssel engedte elhagynunk a színházat. A mi már az ügynek fenrajzolt tengődését illeti, úgy tudjuk, hogy már két év előtt együtt volt a hazafiak serege-ának részvényes általi pártolásra. Miben áll ez üdvös kezdemény? azt a közönséggel tudatni kedves dolog lenne a kezelők részéről. Szászok.

alig festhet szebbet magának. E pont azon félig kész hídnak közepe táján van, mely a sétány felől a szőlőkre fogja a közlekedést megnyitni. Még most, midőn kopár a természet, a fák lombtalankok, úgy el tudunk bele merülni! hát majd ha kizöldülnek a fák, a Szamos zöld virányán szeggett medrében zúg lábaink alatt, viruló bokrok, szőlők, virágos rét terülnek el előttünk, és szemünk eltévedeznek oda a meszsíre kékelő hegyekre, akkor fogjuk még csak a gyönyörű tájkép regényességét egészen élvezhetni!

— E hídról eszünkbe jut, hogy körülbelül már egy év óta készül, és még maig sem igen látszik meg rajta, hogy rendeltetésének mielőbb megfelelhessen. Miután e híd nem csak a szőlőbirtokosok kényelmére szolgál, hanem a Szamoson túli közlekedést ez oldalon megnyitja, valóban kívánatos lenne, ha a vállalkozók a hiányzó rész elkészítésével sietnének.

— Azt nem is tudtuk, hogy Gyulai Ferenc szingazgatók Pesten van. A Hölgyfutár újdonságától hallottuk mint bizonyosat. Már így azt kell hinnünk, hogy Gyulai két alakkal bír, mert épp akkor, mikor a Hölgyfutár Pesten látta, mi itt látuk Flaminioiban.

— Kövry László irodalmi tevékenységének újabb jelét adja. Jövő évre az „Erdélyi naplár“ ez évben megszakadt folyamát fogja folytatni.

— Sok távollevőt fog érdekelni azon hír, miszerint Teleky János grófné egy családért örömteljesen érdeklő ünnepélyre tegnapi délután indult el Angliába.

— Vasárnap délután Beranek társulata tömérdek népet csődített a katonai laktanya elibe. Volt tolongás. A közel lévő telkek egyikén álló széna-boglya tetején egy rózsaszínkalapos befátyolozott hölgyet is láttunk a külső publicum közt. Az egyik versenyző kocsinak kereké eltört, de minden következmény nélkül.

— Károly-Fejérvárról kettős szerencsétlenségről tudósítanak. Egyik egy zsidó halála, ki megbokrosodott, s a szekeret elragadó lovak közé esvén, a kövezeten összeesézett; másik betörési eset, egy főhadnagy szállására a katonai laktanyában. Az elrablott portékák értéke mint egy 1700 pengő forintra rug.

— Azt is olvassuk, hogy a m. kormány elé javaslat terjesztett, mely Erdélynek sógazdagságát kincstári uton tervezzi kizsákmányolandónak. Eddigél 40 oly pontra akadtak, hol sótelepek léteznek; 192 sókút, 593 sóvízforrás fedezettett föl. Egyedül Sótálva környéke 60 sóhegyet mutathat föl. Sósodombnál 45; Szovátánál 129 sóforrás bugyog föl.

— Gróf Mikó Imre ö excellentiájának nagyszerű ajánlata iránti hódolatuokat nemzeti színházunk tagjai is ünnepélyesen tanúsítani akarván, holnap, azaz e hó 11-én a színház teljes kivilágítása mellett előadást rendeznek. Körülményesebben a napi lap értesítend.

Nemzeti Színház.

Szombaton e hó 5-én Rónai német jutalmú if. Dumas elhírhedt „párisi divathölgyei“ került színpadra. E drámát tüzetes itézet alá nem akarjuk venni, miután Gyulai Pál azt oly kimerítő indoklással tette, hogy mi azzal megleghedhetünk. Alig is tudnánk alaposabban mondani, miután e dráma felől véleményekben osztozunk. Azonban mégis e drámában többet kerestünk, mint a menyit találtunk. A párisiak előtt minden esetre nagyobb érdeke és hatása lehet, mint nálunk, hol a hölgyek iránt több lovagiaság, s illem van még azon férfiaknál is, kik a nőkben igen kevés tiszteltetle méltó tulajdonokat tesznek fel; mintsem hogy szívesen látnánk ily romlott női lelkek összecsoportosítását. Párisban az életnek ily hü visz-szatükrözése több érdekel birhat, mert ott a férfi legközelebbi színházi hölgyoszorodójában talán ily nőre fog ismerni, és talán erkölcsi hatása is nagyobb lehet, ámbár az egész műben erkölcsi irányt nem találunk, vagy ha van, igen gyengén van színeve és kiemelve. Minket ily könnyelmű, kaczer, szerelmüket áruként forgató hölgyek dramatizálása inkább bosszant, mint mulattat, nem azért mintha azt hinnék, hogy nálunk a nők csupa angyalok, vagy a szerelmet áruvá aljasító szryeneket ily lecz-kézés által nem tartanánk szükségesnek megpirtatni, és erkölcsiileg javítani, hanem azért mert nálunk oly hölgyosztály nem létezik. És nem látok ily kivétellel erkölcsi irányt abban, hogy egy meglehetősen adag könnyelműséggel, számtalással, szemérménküliséggel ellátott nő lejárása előttünk szégyenteljes életének egy epizódját, a nélkül, hogy a költő a morális érzetből kifolyó igazságszolgáltatásnak eleget tegyen. Bennünk még több kegyelet van nők irányában, morális érzésünk sem tompult el még annyira, hogy ily drámának valódi belbecset tudnánk tulajdonítani. Egyébiránt vannak érdekes jelenetek, főleg a harmadik felvonásban. d'Ange báróné (Priel Cornalia) és Nanjac (Rónai) közt. Erdekes jellem Jalin Oliver (Pesti). Fr. Corneliát a két első felvonásban nagyon szen-

dének találtuk, de később egészen fölfogta szerepének jellemét és Nanjacali jelenete remeknek mondható. Pesti ma szorgalmat fordított szerepére, és haladás tünt ki játékból. Nézők, főleg páholy-közönség, szép számmal. A jutalmazottat koszorúval tisztelték meg.

— Vasárnap april 6-án Czigány népszímmű. Kedvenc darabja közönségünknek, mert dacára Beranek látványos mutatványainak meglehetősen számú közönség jelent meg. Részünkről kíváncsiak voltunk a mai előadásra, mert a czigány szerepét Gyulai adta. Eddig e szerep Károlyi kezében volt, s leszámítva alakjának torzítását ennél nem volt jobb szerepe Károlynak. Gyulainak maskirozását mi jobbnak találtuk, mint Károlyét, de játékát nem. A czigánydialectust is Károlyi inkább tudta utánozni. Gyulainak is voltak sikerült momentumai, de egészben Károlyi természetesebb czigány volt. A többiek is kellőleg betöltötték helyeiket, különösen Filippovics ma tiszta hanggal bírt, és kedvvel énekel.

— Kedden april 8-án „Könyves király“ Jókaitól. E színpadon másodszor. Nézők ismét oly kevesen, hogy elbusultunk e lanyhaságon. Ha ily dráma sem tud közönséget teremteni, akkor nem tudjuk valóban mi villanyozná föl a t. közönséget? A mai előadás jól ment. Gyulai ma jó Almos volt. Rónai és Pr. Cornelia szokott jelesen játszottak. Azonban nem helyeselhetjük, hogy a darabot megcsonkították. Parajd kronikás hová lett? A színpadon Pesti volt említve. Ha beteg lett, jelenlétére kellett volna. — Utolsó számunk „színház“ cik-kében egy falca sajtóhiba volt — nem akarjuk ki-igazításával terhelni olvasóinkat.

Csörgettyű.

*Régen szokás volt a folyóiratokban talá-nyokat adni. Mi is közelebbi számunkban any-nyit adtunk, hogy egész esztendőre elég lenne. A megfektett mai számunk hozza. „Javitások“ czim alatt. Ennek a sok sajtóhibának oka is talány. S csak a nyomdában fejthetnek meg azt a talányt: miért nem javították ki a háromszor is megigazított ily hi-bák; valónak szépségei helyett Salonok szépségei, „előítélet serti helyett itélet serti, s „olykor untatni h. folyton untatni. Reméljük, hogy töb-bé ily rendkívüli talányokkal nem fog nyomdánk akaratumk ellen kedveskedni olvasóinknak.

Figyelemztetés. Legközelebbben sajtó alá adandó beszéleim példánymentiségének megha-tározhatása végett t. cz. előfizetőim számát mul-hatlan szükséges lévén tudnom, teljes tisztelettel kérem t. ivartóimat, hogy az ikeket e hó utóljáig mul-hatatlannul Stein János kolozsvári könyvtáros úrhoz beküldeni sziveskedjenek, a hol azon vidék-beli előfizetni szándékozók is tehetnek megrende-léseket, hova ismeretségem hiányában ikeket nem küldhettem. — A magyarországi lapok tisztelt szer-kesztőseit kérem e soraimnak közlésére.

Kolozsvár April 6-án 1856.

Szabó Richárd.

Pest. — A P. N. egy új s a Pest-kassai pályát Zemplén- Ug. Beregen keresztül Szigettel összekötő vasútvonalról tesz említést, s kifejezi mind-azon előnyöket, melyek e vidékre különösen az alföldi gabnaszállítás megkönnyítése által háru-landnak.

— Ugyancsak e lap Brüsseltől egy útazó honfi-társunktól levelet kaptunk, azon diadalról, mit a Bel-ga fővárosban a Doppler testvérek s általuk a ma-gyar zene vívott ki. Művész hazánkfiai onnan a brabanti herczeg s több más előkelő egyének a-jánlóleveleivel Londonba fognak utazni.

— Hir szerint gróf Festetics György s társai megnyerték az engedélyt a sopron-kanizsai pálya-vonalat egész Eszékig nyújtani.

— Folyó hó 6-kán kezdte meg útseit Kaloc-sán a Duna-szabályzó társulat; működési köre nagyobb terjedelmű leendő mint hitték volna; szö-nyegre kerülend az Örjg szabályozása is.

— Kassa környékén typhus uralkodik, de nem nagy rombolással, mert kevesen halnak.

* **Bécs.** — A püspöki érkeztetések f. hó 6-án nyitattak meg ünnepélyes nagy misével, melyet a bécsi herczeg bibornok ő ementája mondott Sz István templomban.

— Az Ö. C. szerint az összes korona orszá-gokban Magyarországot és Erdélyt kivéve, 1853-ban 4754 ki- és 3338 bevándorlás fordult elő. A kivándorlottak magokkal vitt vagyonértékét azon-ban, a betelepődők által behozottal összehasonlítva, kitünik, hogy a bevándorlók kisebb száma mel-lett is, az illető korona országok ezáltal mit sem veszítettek, sőt tetemesen nyertek.

— A Vien Ztg közli azon szabadalomlevelet, mely szerint Merk és Lindheim uraknak a Bécs-Linz-Salzburg vasútvonalra nézve, ideértve a Klei-heimi szárny és a Linztől Passzau fölé menő mel-lék vonalokat is, építési és használati engedély a-datik. A használatba vétel után 30 évvel jogában álland az álladalomnak e szabadalomlevelet visz-szaváltani.

— A magas kereskedelmi miniszterium ren-delte, hogy az adminstr. statistika igazgatósága által egy az egész birodalmat magábanfoglaló vá-m és pénzügyi rajzkép, mely az összes ausztriai s az azok ellenében fekvő külföldi vámhivatalokat, to-vábbá a birodalom minden áru-ellenőrzési, vívizám s adóhivatalait tartalmazza, és pedig a pénzügyi hatóságok most már megtörtént ujanszervezete a-lapján készítettessék. A munka nagyobbbrést már be van végezve.

— Mart. 27-ikén délután temetett el a tolnai Festetics Józefa grófnő, született Hohenzollern-Hechingen herczegnő. A boldogult csillagkeresztes hölgye volt császárné Ö felségének, és 65 éves ko-rában hunyt el. A holttest Sz. István templomban szenteltetett be, azután pedig a szent tamási sir-boltba vitetett Magyarországra.

— Europa hadisergei létszámáról következő statistikai adatokat közölnek. A hadisergek összes emberszáma 4,162,214; ennek több mint fele, u. m. 2,581,282 a Párisban kibékült hatalmakra esik. A hadihajók száma 2815, ezek közt 600 gőzös; a ha-jók ágyuinak száma 50,000. 1519 hajó, s 39,648 ágyu a békét aláíró hat hatalomé.

KÜLFÖLD.

Van dinom dánom Párisban. Hegyen völgyön lakadalom. A hitetlennek is csakugyan el kell hin-nie, hogy a szent hetes számu hatalmasságok con-ferentiajának szükség, hogy elegendő oka legyen örülni és örömmámorában magához ölelni s tán-czoltatni a szép kaczer hölgyet, Páris városát, s ezzel az egész boldogított világot, mert ok nélkül csak nem ütnének oly nagy örömjajt. Örülünk hát mi is az örülőkkel s higyük el egyelőre, hogy a Jardin des Plantes nagy sasának jobb szárnya-ból kitépett tollal igen jó béke, becstelletjes bé-ke van aláírva, s kiáltunk mi is a nagy békelak-zin felkőszöntő Walevski-vel: vajha e béke egyszersmind tartós is legyen. Vajha! A franciaia sajtó egy része legalább erről nem látszik kétel-kedni. Szerinte a békeszerződés, — melynek tar-talma még a világ előtt diplomatiái rejtély — minden érdeket kielégít, a nélkül hogy Orosz-szágot megalázza; minden europai kérdést megol-dott s nagy Péter végrendeletét megsemmisíté. A keleti összeütközés megadta a franciaia befö-lyásnak az illő kenetet. Van-e most tiszteletbennév mint Franciaország? Szóval: a franciaia sajtó ucezubt kiált. Hogy is ne? midőn Napoleon csá-eszár rendezi a vig tánczot. A házak tetején is repdes az öröm s az ablakokból kikandikál — minden nemzetek színei, zászlói kitzítvők a népe-ket mármár testvéresítő béke jeléül, s franciaia tisztek hurrukat hangoztatnak a Krimiaól jól is-mert orosz színek pillantására. Elég színes hát a párisiak vigalma, — csak tartós is legyen.

Az angol nemzet öröme kissé más színben és hangban jelentkezik. A „Times“ csendes phleg-mával örül, ha csakugyan örül, mint olyas okos ember, ki mindig otthon van; türethető jónak mon-dja a békeszerződést; calculálja a hasznót, mely a két évig és két napig tartott háboru után várható. Menyt tett s tanult Anglia. A „Daily News“ most látja a kérdés nehezebb részét fejlődni. A harma-dik lapnak úgy látszik, hogy a conferentia alig felelt meg feladatának, s míg a törökök, e szegény beteg embert a helyett hogy megorvosolnák, szép lassan kikurálják a világból, az eddigi orvos az orosz, vagy írja alá a párisi receptet, mint örö-kös herczeg Czirkásziának, koronautódja Dániá-nak sat. Gyönyörű béke! gyönyörrel kiált egy ne-gyedik.

Palmerston mint illik, a parlament előtt, kie-légítőnek jelenté a békeszerződést. A háboru célja elérve. Törökországnak rendben van immár szénája. Derekasan fel van segítve. A francziávali szövét-sége ezutánra is erősen álland. Az Urquhart-féle politicusok teljesedni látják jóslataikat Török-országra nézve, melynek örökös megszállva tartá-sát végezték volna el már előre a szövetségesek. A közepostyalj férfiai csak azért örvendik a bé-két, hogy a belreformokat nagyszerű mérvben indithassák meg, s az aristocrazia kezéből kiragad-ják a kormánylapátot. A nemzetiségek barátai saj-nálják vagy bosszankodnak, hogy azok javára sem-mi sem történt, ámbár az angol nép — főleg e remény fejében lelkesült volna oly roppant áldo-zatokra. —

Az öröm-ágyuk Szárdíniában s eddig már Stam-bulban is eldőrdültek. A szárdok örülnek, mint fölserdült lányka, kit először vezettek be a nagy-világba, s oly fényes reményeket ápolnak, — nyer-tek is immár néhány millió lírét — de kölcsön, s hogy a Lombardiában elköbzott jószágok minden föltétel nélkül fognak visszaadni.

Ali basa is fényes bált, lakomát rendez Pá-risban. A török fizeti természetesen a vendégség árát. Hátra lesz még a fekete leveles.

A conferentia össze fog-e még ülni s miről fog tanácskozni? nem vehetni ki világosan a hi-rekből. Némelyek szerint minden tanácskozás csak is a keleti kérdés némi bonyolult létszeteire fogna

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundatia pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.